

Czy polityka lokalna może powstrzymać urbanizację?

Analiza porównawcza użytkowania gruntów w Europie

dr hab. Katarzyna Szmigiel-Rawska, prof. UW

Seminarium EUROREG

28 listopada 2024

Instytucje, samorządność i zmiany użytkowania gruntów – studium porównawcze wybranych krajów europejskich

Finansowany: Narodowe Centrum Nauki, Polska

Ogólne pytanie postawione w projekcie:

→ Jakie czynniki wpływają na dynamikę użytkowania gruntów w Europie?

- W szczególności, jakie czynniki wpływają na zmiany w kierunku zastosowań mniej przyjaznych dla środowiska?
- Jaką rolę odgrywają instytucje samorządowe i grupy interesu w polityce użytkowania gruntów?

Zespół:

Katarzyna Szmigiel-Rawska, Julita Łukomska, Justyna Ślawska

(Katedra Rozwoju i Polityki Lokalnej, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Uniwersytet Warszawski, Polska)

Izabela Karsznia

(Katedra Geoinformatyki, Kartografii i Teledetekcji Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Polska)

António F. Tavares

(Szkoła Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu Minho, Portugalia)

Aaron Deslatte

(Szkoła Spraw Publicznych i Środowiskowych O'Neill, Uniwersytet Indiana, Bloomington, Stany Zjednoczone)

Emanuel Wittberg

(Instytut Socjologii Analitycznej i Centrum Studiów Samorządowych Uniwersytetu w Linköping, Szwecja)

Karsten Zimmermann, Patricia Feiertag

(Uniwersytet Techniczny w Dortmundzie, Wydział Planowania Przestrzennego, Europejskie Kultury Planowania, Niemcy)

Studia przypadków:

- Polska
- Portugalia
- Niemcy
- Hiszpania
- Szwecja
- Norwegia

Przesłanki

→ Praktyczne:

- **Działalność człowieka ma bezpośredni wpływ na około 70% powierzchni terenów wolnych od lodu (Arneth i in. 2019).**
- **Komisja Europejska określiła cel, jakim jest zerowe zajęcie gruntów netto do roku 2050 (KE, 2021).**
- **Jednak nie wyznaczono jeszcze żadnych jasnych ścieżek do osiągnięcia tego celu (Decoville & Feltgen 2023; Eichhorn i in. 2024).**
- **Przykład krajów, które jako pierwsze zaczęły wdrażać ten cel, pokazuje, że samorząd lokalny ma kluczowe znaczenie dla powodzenia tego procesu (Lacoere i in. 2024).**

→ Teoretyczne:

- **Polityka to rywalizacja o to, kto dostaje co, kiedy i jak (Lasswell, 1936)**
- **Konkurencja o podział zasobów jest bardziej widoczna w lokalnej polityce zagospodarowania przestrzennego niż w innych politykach**
- **Polityka użytkowania gruntów jest jednym z dominujących punktów programu w polityce lokalnej (Oliver i in. 2012)**
- **Wcześniejsze badania wykazały, że decyzje podejmowane przez lokalnych urzędników zwykle odzwierciedlają równowagę między sprzecznymi interesami i naciskami w tym obszarze polityki (Hawkins, 2014; Levesque et al., 2017).**

Rynek polityczny

Koncepcja teoretyczna

RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie
Keohane 1998.

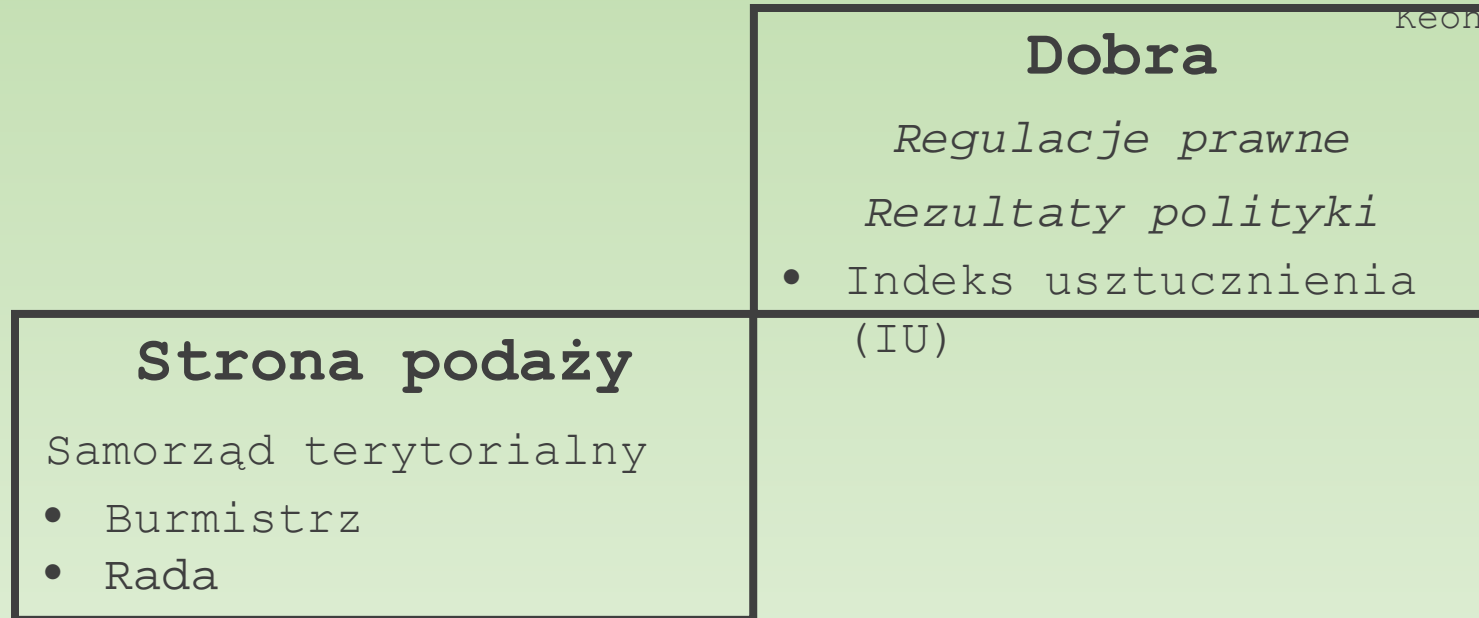
Dobra

Rezultaty polityki

- Indeks usztucznienia (IU)

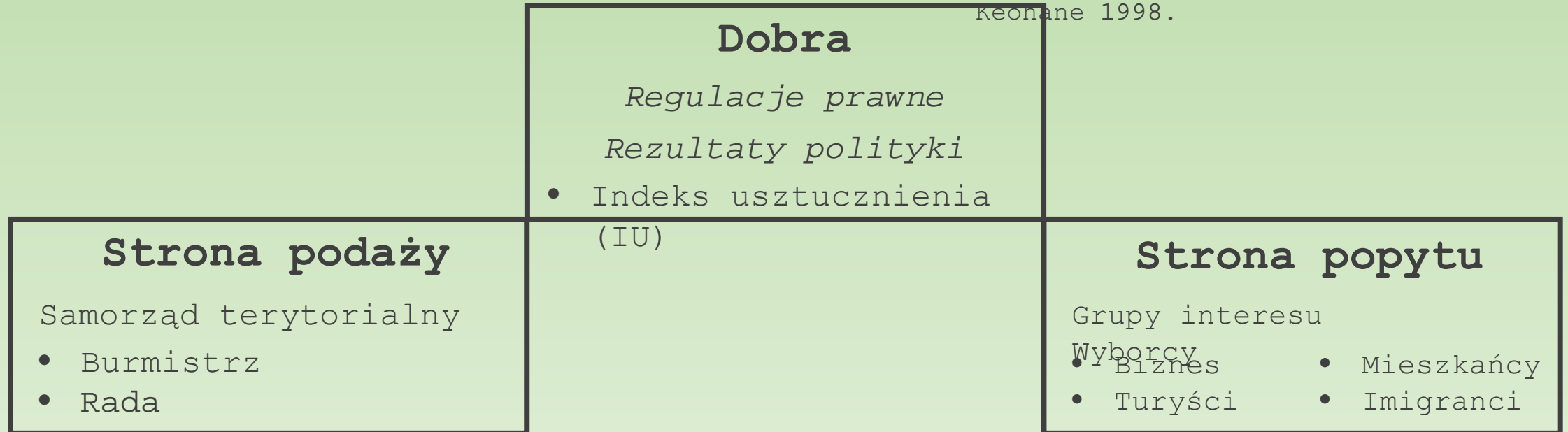
RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie
Keohane 1998.

RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie Keonane 1998.

RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

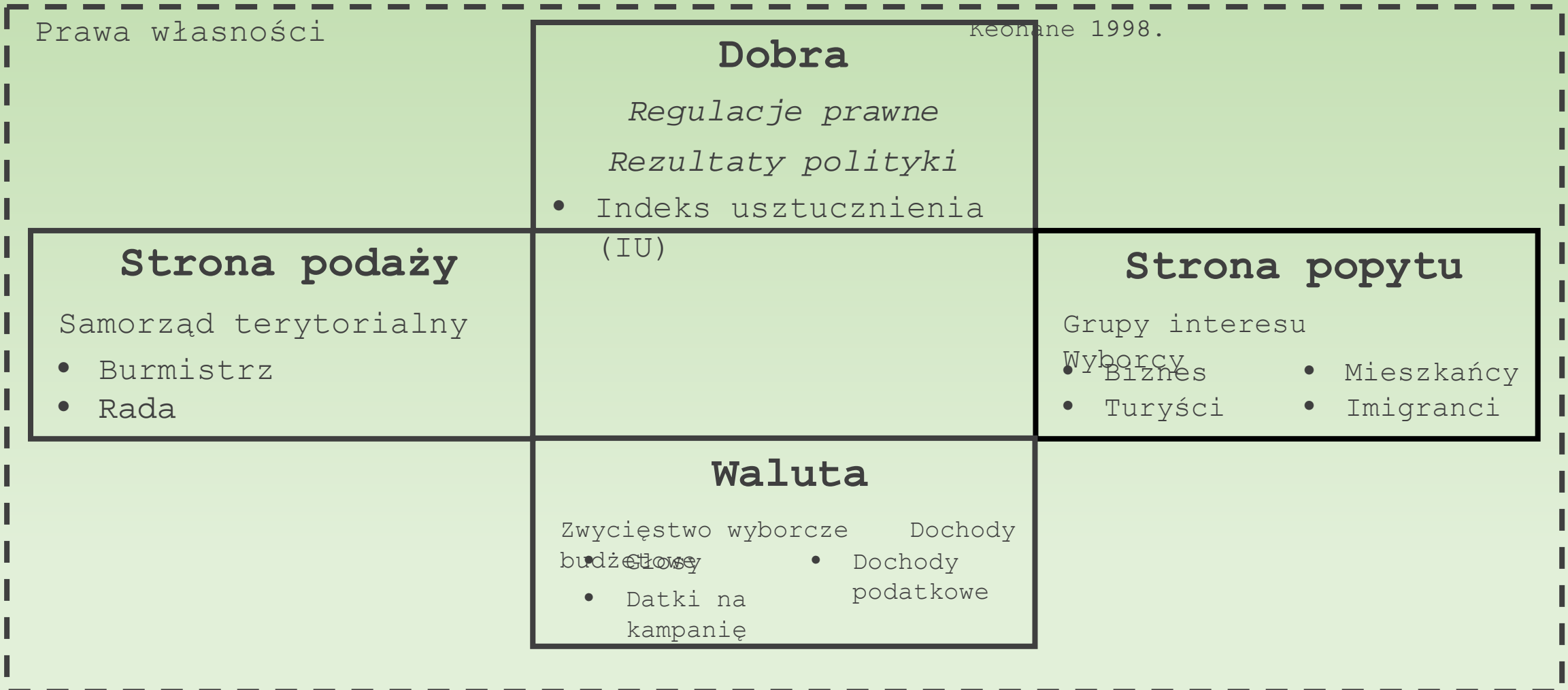
Source: Own elaboration based on Keohane 1998.

<p>Strona podaży</p> <p>Samorząd terytorialny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Burmistrz • Rada 	<p>Dobra</p> <p><i>Regulacje prawne</i></p> <p><i>Rezultaty polityki</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Indeks usztucznienia (IU) 	<p>Strona popytu</p> <p>Grupy interesu</p> <p>Wyborcy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biznes • Turyści • Mieszkańcy • Imigranci
<p>Waluta</p> <p>Zwycięstwo wyborcze</p> <p>• Dochody budżetowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Datki na kampanię <p>Dochody</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dochody podatkowe 		

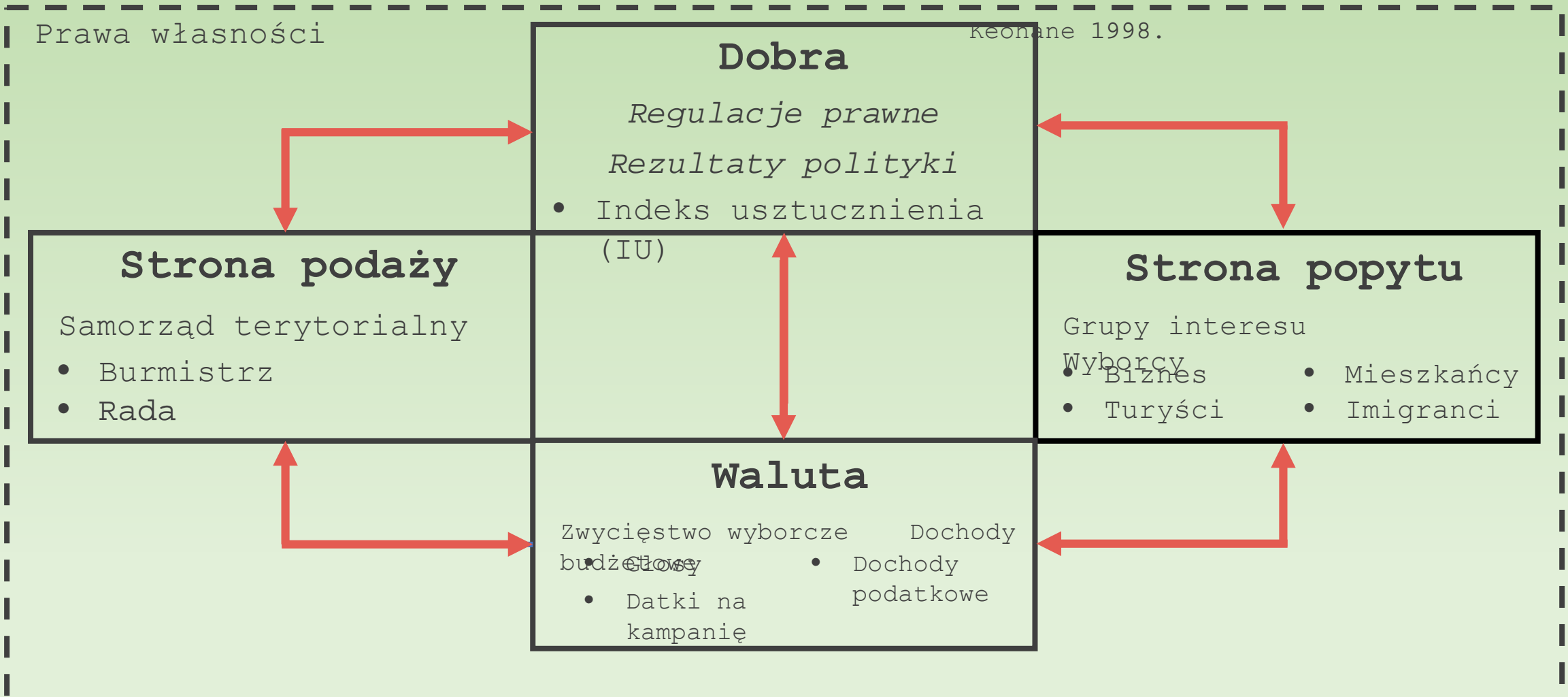
RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie Keonane 1998.

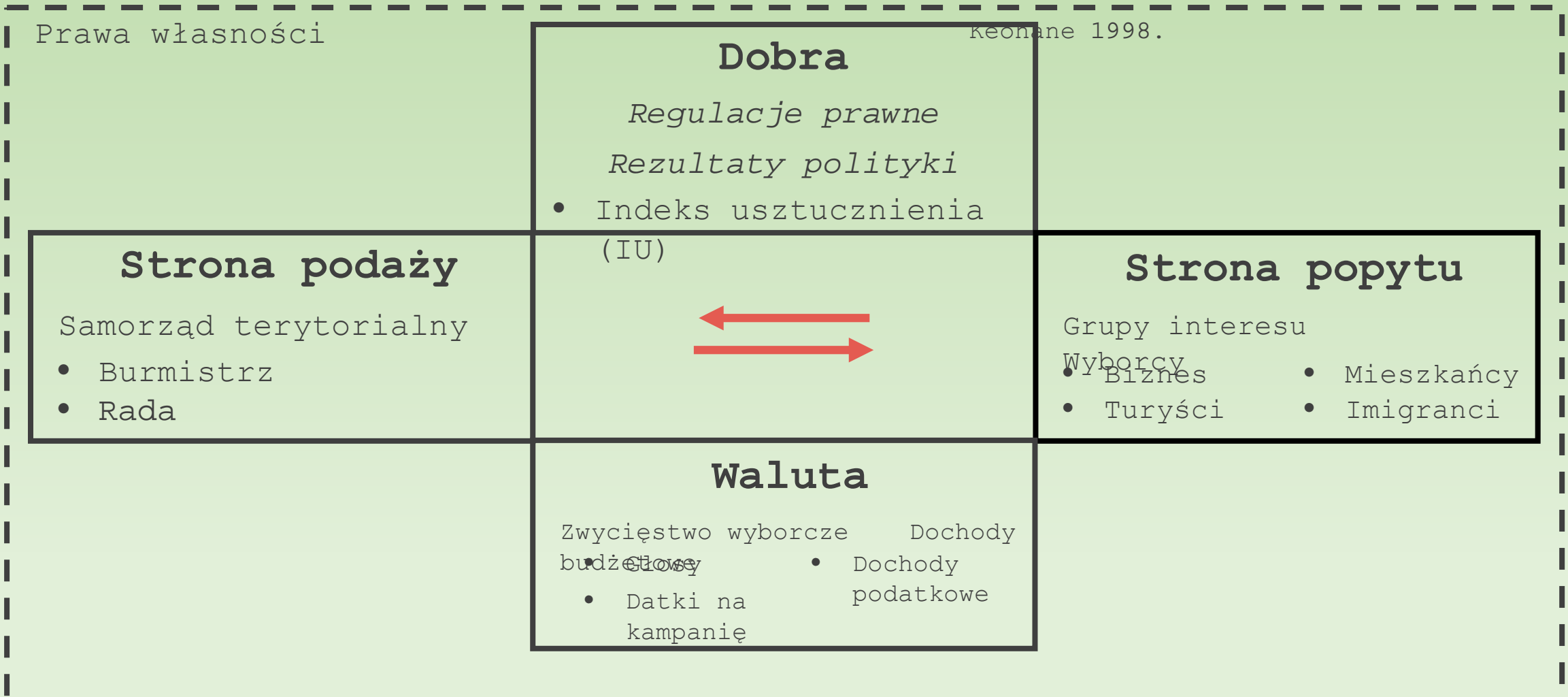
RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie Keonane 1998.

RYNEK POLITYCZNY W POLITYCE UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Źródło: opracowanie własne na podstawie Keonane 1998.

Indeks usztucznienia

→ **Dane zmian użytkowania gruntów**

- **Europejska Agencja Ochrony Środowiska, Corine Land Cover (Dane teledetekcyjne)**

→ **Wielkość obszaru o zmienionym użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania w latach 2012-2018 w stosunku do wielkości gminy (m²/km²).**

→ **Została obliczona zgodnie z następującymi założeniami:**

- **zmiana w kierunku bardziej intensywnego użytkowania została stwierdzona, jeżeli użytkowanie gruntów na danym obszarze zostało zmienione z dowolnej klasy na jedną z klas na wyższym poziomie klasyfikacji, na przykład z użytków rolnych na powierzchnie sztuczne (1 klasa wyżej) lub z lasów i obszarów półnaturalnych na powierzchnie sztuczne (2 klasy w górę).**
- **analizowana wielkość zmienionego obszaru na terenie gminy jest sumą zmienionych fragmentów**
- **wielkość obszaru w obrębie gminy, która zmieniła się w kierunku intensywniejszego użytkowania, była związana z wielkością gminy, więc zmienną zależną jest stosunek powierzchni zmienionej do całkowitej.**

1. Tereny antropogeniczne 1. Zabudowa miejska 1. Zabudowa miejska zwarta 2. Zabudowa miejska luźna 2. Tereny przemysłowe, handlowe i komunikacyjne 1. Tereny przemysłowe lub handlowe 2. Tereny komunikacyjne oraz tereny związane z komunikacją drogową i kolejową 3. Porty 4. Lotniska 3. Kopalnie, wyrobiska i budowy 1. Miejsca eksploatacji odkrywkowej 2. Zwałowiska i hałdy 3. Budowy 4. Miejskie tereny zielone i wypoczynkowe 1. Tereny zielone 2. Tereny sportowe i wypoczynkowe 2. Tereny rolne 1. Grunty orne 1. Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających 2. Grunty orne stale nawadniane 3. Pola ryżowe 2. Uprawy trwałe 1. Winnice 2. Sady i plantacje 3. Gaje oliwne 3. Łąki i pastwiska 1. Łąki i pastwiska 4. Obszary upraw mieszanych 1. Uprawy jednoroczne i trwałe 2. Złożone systemy upraw i działek	3. Lasy i ekosystemy seminaturalne 1. Lasy 1. Lasy liściaste 2. Lasy iglaste 3. Lasy mieszane 2. Zespoły roślinności drzewiastej i krzewiastej 1. Murawy i pastwiska naturalne 2. Wrzosowiska i zakrzaczenia 3. Roślinność sucholubna (śródziemnomorska) 4. Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian 3. Tereny otwarte, pozbawione roślinności lub z rzadkim pokryciem roślinnym 1. Plaże, wydmy, piaski 2. Odsłonięte skały 3. Roślinność rozproszona 4. Pogorzelska 5. Lodowce i wieczne śniegi 4. Obszary podmokłe 1. Śródlądowe obszary podmokłe 1. Bagna śródlądowe 2. Torfowiska 2. Przybrzeżne obszary podmokłe 1. Bagna słone 2. Saliny 3. Osuchy 5. Obszary wodne 1. Wody śródlądowe obejmujące rzeki, kanały, jeziora i inne zbiorniki wód śródlądowych 1. Cieki 2. Zbiorniki wodne 2. Wody morskie 1. Laguny przybrzeżne

Poziomy klasyfikacji i pokrycia terenu Corine Land Cover

Metody

→ **Dane kształtów obramowań nałożone na siebie za pomocą oprogramowania ArcGIS w wersji 10.3, głównie przybornika geoprzetwarzania**

→ **Modele statystyczne:**

- **Regresja liniowa**
- **Modele Heckmana**
- **Przestrzenne modele statystyczne**

Dane o
zagospodarowaniu
przestrzennym
oraz dane
statystyczne,
wyborcze i inne

Założenia badania

→ **Ostateczny kształt stawianych hipotez był nieco inny dla różnych studiów przypadków**

→ **Zasada:**

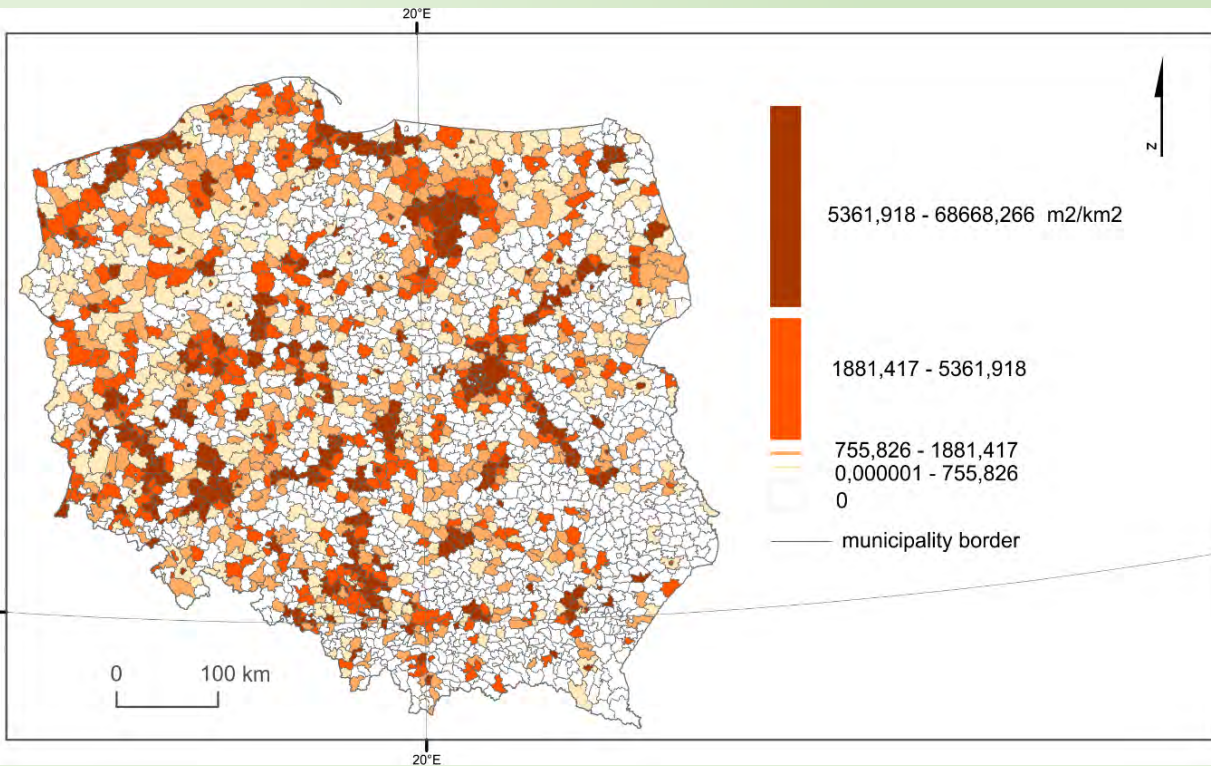
- **Strona popytu i podaży oddziałują na siebie w taki sposób, że im silniejsza grupa interesu tym więcej/mniej zmian zagospodarowania przestrzeni**
- **Strona popytu i podaży oddziałują na siebie w taki sposób, że im więcej waluty dana grupa interesu przekazuje do samorządu tym więcej/mniej zmian zagospodarowania przestrzeni**

Polska

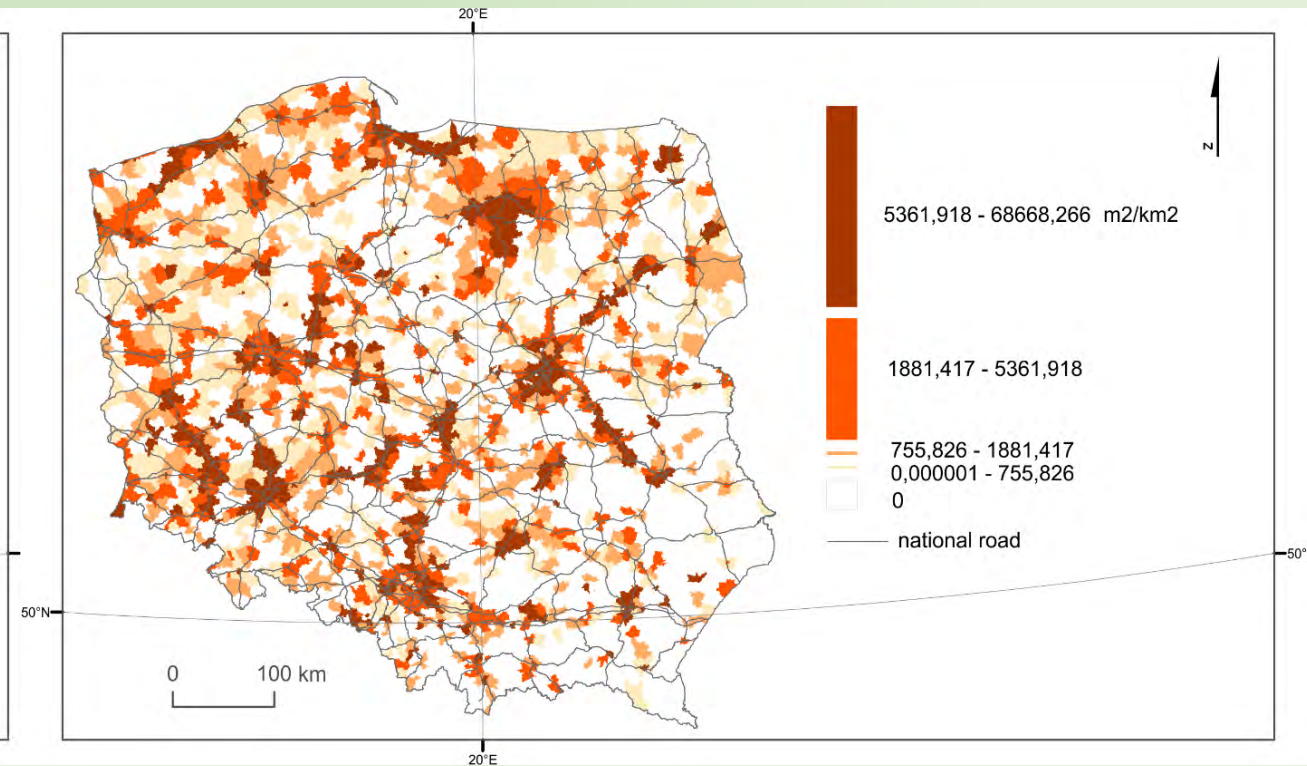

Rozkład IU

Przestrzenny rozkład IU 2012-2018 w odniesieniu do granic gmin w Polsce

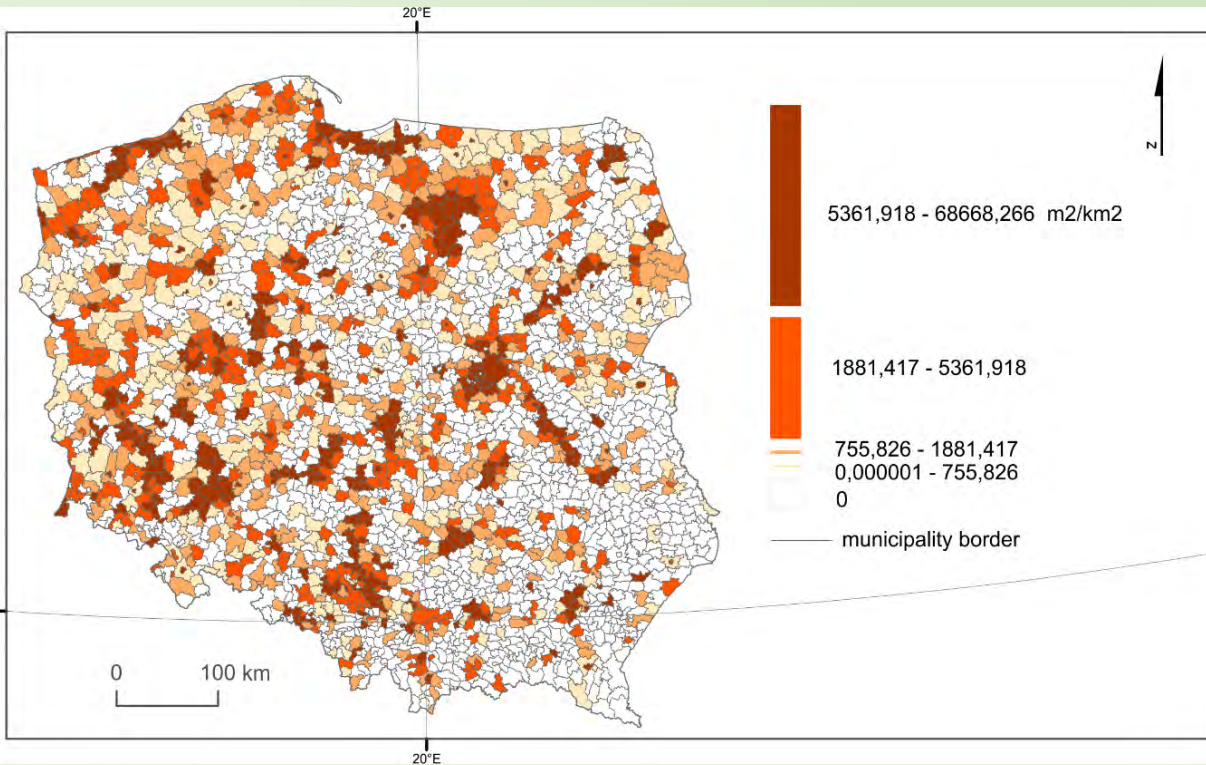

Przestrzenny rozkład IU 2012-2018 w odniesieniu do głównych dróg w Polsce

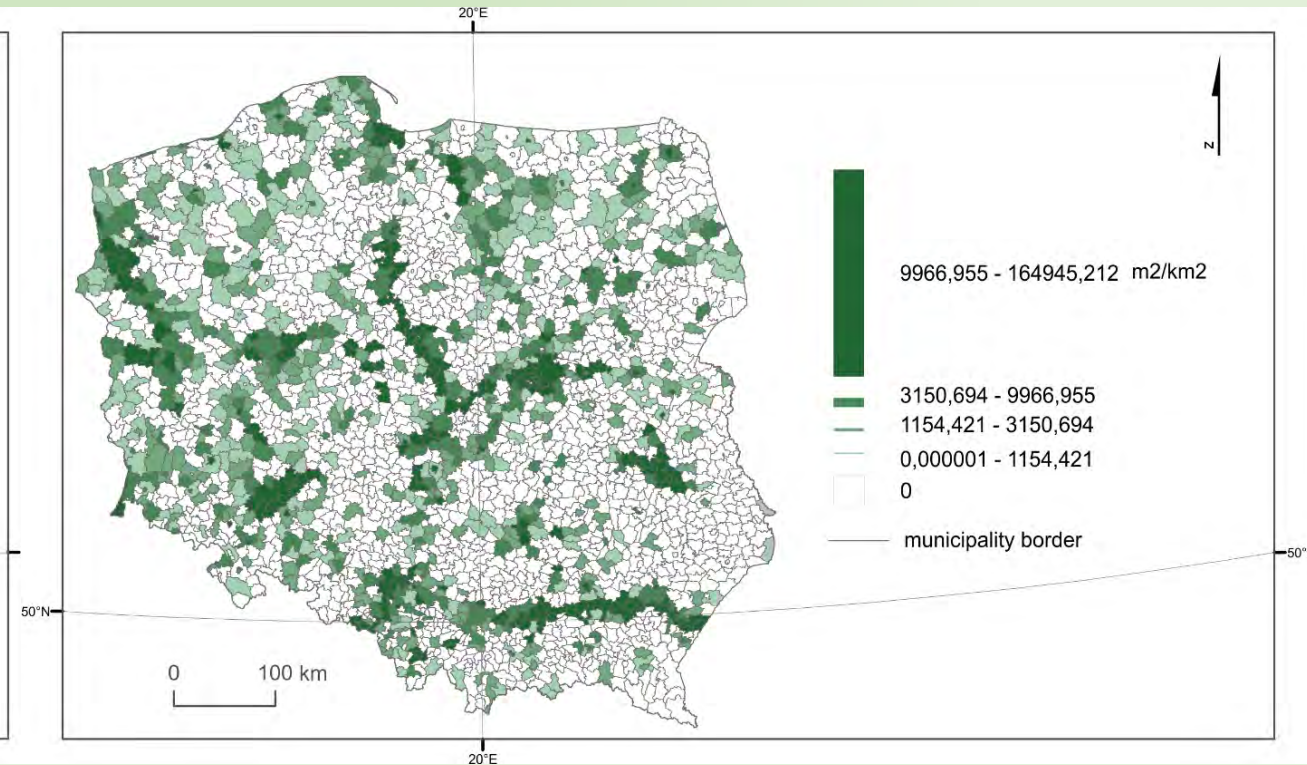

Rozkład IU a zmienna historyczna

Przestrzenny rozkład IU 2012-2018 w odniesieniu do granic gmin w Polsce

Przestrzenny rozkład IU 2006-2012 w odniesieniu do granic gmin w Polsce

	2006-2012	2012-2018
Obszar zmian na drugim poziomie klasyfikacji CLC, m2	4 257 798 475	3 345 038 469
Średnia dla Polski; m2/km2	13 617	10 698
Obszar zmian na pierwszym poziomie klasyfikacji CLC, m2	1 233 928 966	797 309 208
Średnia dla Polski; m2/km2	3 946	2 550

Trendy zmian IU

	2006-2012		2012-2018	
	mniej intensywne użytkowanie	bardziej intensywne użytkowanie	mniej intensywne użytkowanie	bardziej intensywne użytkowanie
Charakterystyka najczęstszych zmian na pierwszym poziomie klasyfikacji, w % obszaru, który uległ zmianie	2→3 - 35,01 2→5 - 1,92 1→3 - 1,01	2→1 - 51,35 3→1 - 7,75 3→2 - 1,64	2→3 - 26,27 1→2 - 2,89 2→5 - 1,97 1→5 - 1,94	2→1 - 47,75 3→2 - 9,17 3→1 - 8,15
	spadek	wzrost	spadek	wzrost
Klasy największych zmian, wartość netto (ponad 1% zmiany)	2.1 - 62,84 2.3 - 27,02 2.4 - 9,59	1.2 - 28,74 1.3 - 28,07 3.1 - 22,76 1.1 - 7,41 3.2 - 6,91 2.2 - 3,31 5.1 - 2,7	3.1 - 66,77 2.1 - 25,00 2.3 - 5,21 2.4 - 2,35	3.2 - 71,80 1.2 - 17,57 1.1 - 4,35 1.3 - 4,14 1.5 - 1,95

Trendy zmian IU

Hipotezy

- **H1: Margines zwycięstwa wyborczego burmistrza jest pozytywnie związany z usztucznieniem terenu**
- **H2: Obecność rolników w radzie gminy łagodzi wpływ marginesu zwycięstwa burmistrza na usztucznienie terenu**
- **H3: Wielkość obecności przedsiębiorstw sektora nieruchomości w gminie jest pozytywnie powiązana z usztucznieniem terenu**
- **H4: Bogactwo społeczności pozytywnie pośredniczy w relacji między marginesem zwycięstwa burmistrza a usztucznieniem terenu**
- **H5: Dotychczasowy rozwój i zagospodarowanie terenu sąsiednich gmin są pozytywnie powiązane z teraźniejszym usztucznieniem terenu w gminie**
- **H6: Inwestycje funduszy strukturalnych UE będą są powiązane z usztucznieniem terenu**

Czynniki wyjaśniające

zmienna	opis	źródło
zmienne grup interesu		
PIT	Udział wpływów podatku dochodowego od osób fizycznych do budżetu gminy per capita, PLN, 2012	Ministerstwo Finansów
budownictwo	Liczba firm nieruchomości, na 1000 mieszkańców, 2012	Główny Urząd Statystyczny
rolnicy w radzie	Udział rolników w radzie gminy, %, 2012	Główny Urząd Statystyczny
zmienne instytucjonalne i interakcji		
margines zwycięstwa	Różnica w punktach procentowych między głosami zdobytymi przez pierwszego i drugiego kandydata w pierwszej turze wyborów burmistrza, 2010	Państwowa Komisja Wyborcza
margines x PIT	margines zwycięstwa pomnożony przez PIT, zmienna multiplikatywna	Obliczenia własne

Czynniki wyjaśniające

zmienna	opis	źródło
zmienne instytucjonalne i interakcji		
margines x rolnicy w radzie	margines zwycięstwa pomnożony przez rolników w kadencji rady, zmienna multiplikatywna	Obliczenia własne
zmienne dotyczące praw własności		
sztuczne	udział gruntów sztucznych w gminie, 2012	Copernicus
woda	udział powierzchni zajmowanej przez wodę w gminie, 2012	
las	udział powierzchni zajmowanej przez las w gminie, 2012	
zmienne kontrolne		
IU_2006-12	powierzchnia gminy przekształcona w kierunku intensywniejszego użytkowania, m ² /1km ² , 2006-2012	Copernicus

Czynniki wyjaśniające

zmienna	opis	źródło
zmienne kontrolne		
drogi2012-18	zmienna dychotomiczna, 1 = rozwój autostrady i/lub dróg krajowych w latach 2012–2018, 0 w przeciwnym razie	Dyrekcja Generalna Dróg Krajowych i Autostrad
drogi2006-12	zmienna dychotomiczna, 1 = rozwój autostrady i/lub dróg krajowych w latach 2006–2012, 0 w przeciwnym razie	Dyrekcja Generalna Dróg Krajowych i Autostrad
AR zabór	zmienna dychotomiczna, 1 = gminy pod panowaniem austriackim lub rosyjskim w okresie 1795-1918, 0, jeśli jest inaczej	
wydatki UE	średnia wartość wydatków gminnych ze środków Unii Europejskiej w PLN na mieszkańca, 2012-2018	Ministerstwo Finansów

4 modele przestrzenne (model Durbina)

- **Schemat modelowania jest addytywny, co umożliwiło interpretację zmiennych interakcji.**
- **Modele:**
  - 1. Model podstawowy i nie zawiera żadnych interakcji**
  - 2. Drugi model obejmuje interakcje między zmienną instytucjonalną (margines zwycięstwa) a zmienną grup interesu podatek dochodowy od osób fizycznych**
  - 3. Trzeci model obejmuje interakcje między zmienną instytucjonalną (margines zwycięstwa) a zmienną grup interesu udział rolników w radzie**
  - 4. Czwarty model zawiera obie interakcje**

Weryfikacja hipotez

- **Margines zwycięstwa wójtów jest pozytywnie związany z dynamiką usztucznieniem (H1). Gminy, w których wójtowie stanęli w obliczu mniej poważnych zagrożeń wyborczych, wykazywały się wyższym poziomem dynamiki usztucznienia, co jest zgodne z tezą o maszynie wzrostu.**
- **Obecność relatywnie większej liczby rolników w radzie osłabia lub niweczy wpływ bardziej wpływowych burmistrzów (H2). Może to również odzwierciedlać fakt, że gminy, w których w radzie jest więcej rolników, mają bardziej rolniczy i słabiej rozwinięty charakter, a presja rozwojowa była mniejsza niż obszary miejskie.**
- **Nie znaleźliśmy dowodów na to, że wielkość branży nieruchomości napędza rozwój (H3).**
- **Zamożność pozytywnie pośredniczy w relacji między władzą burmistrza a usztucznieniem (H4). Wartość wymienna gruntów nieproporcjonalnie przewyższa ich wartość użytkową.**
- **(H5) Dotychczasowy rozwój i zagospodarowanie terenu sąsiednich gmin są pozytywnie powiązane z teraźniejszym usztucznieniem terenu w gminie**
- **(H6) Inwestycje funduszy strukturalnych UE są powiązane z dynamiką usztucznieniem**

Nadrenia Północna-Wesfalia i Szwecja

Hipotezy

Nadrenia Północna-Wesfalia

H1. Czynnikiem podaźowymi, które współistnieją ze stosunkowo wysokim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu, jest **wysoki odsetek radnych z ramienia CDU lub SPD** (obie partie, choć z różnych powodów, opowiadają się za wzrostem lub osadnictwem i rozwojem gospodarczym).

H2. Czynnikiem podaźowym, który współistnieje ze stosunkowo niskim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu, jest wysoki udział radnych reprezentujących **Partię Zielonych**.

H3. Czynnikiem popytowymi współistniejącymi ze stosunkowo wysokim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu są duży **napływ nowych mieszkańców** w „fazie rodzinnej” oraz wysoki udział firm budowlanych w lokalnej gospodarce.

H 4. Czynnikiem popytowymi, które współistnieją ze stosunkowo niskim poziomem sztucznego użytkowania gruntów, są **wysoki poziom zamożności mieszkańców i niska frekwencja wyborcza**.

Szwecja

H1: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są bardziej prawdopodobne w gminach zarządzanych przez **centroprawicowych burmistrzów** niż przez ich centrolewicowych odpowiedników

H2: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są mniej prawdopodobne w gminach, w których jest **większe poparcie dla Partii Zielonych**

H3: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są bardziej prawdopodobne przy **niskiej konkurencji wyborczej**

H4: **Interakcja** między wzorcami **zatrudnienia w budownictwie i nieruchomościach a poparciem dla Partii Zielonych** doprowadza do mniej intensywnego użytkowania gruntów w gminach, w których Partia Zielonych ma większe poparcie

H5: **Interakcja między zatrudnieniem w górnictwie a poparciem dla Partii Zielonych** doprowadzi do mniej intensywnego użytkowania gruntów w gminach górniczych w społecznościach o większym wsparciu dla Partii Zielonych

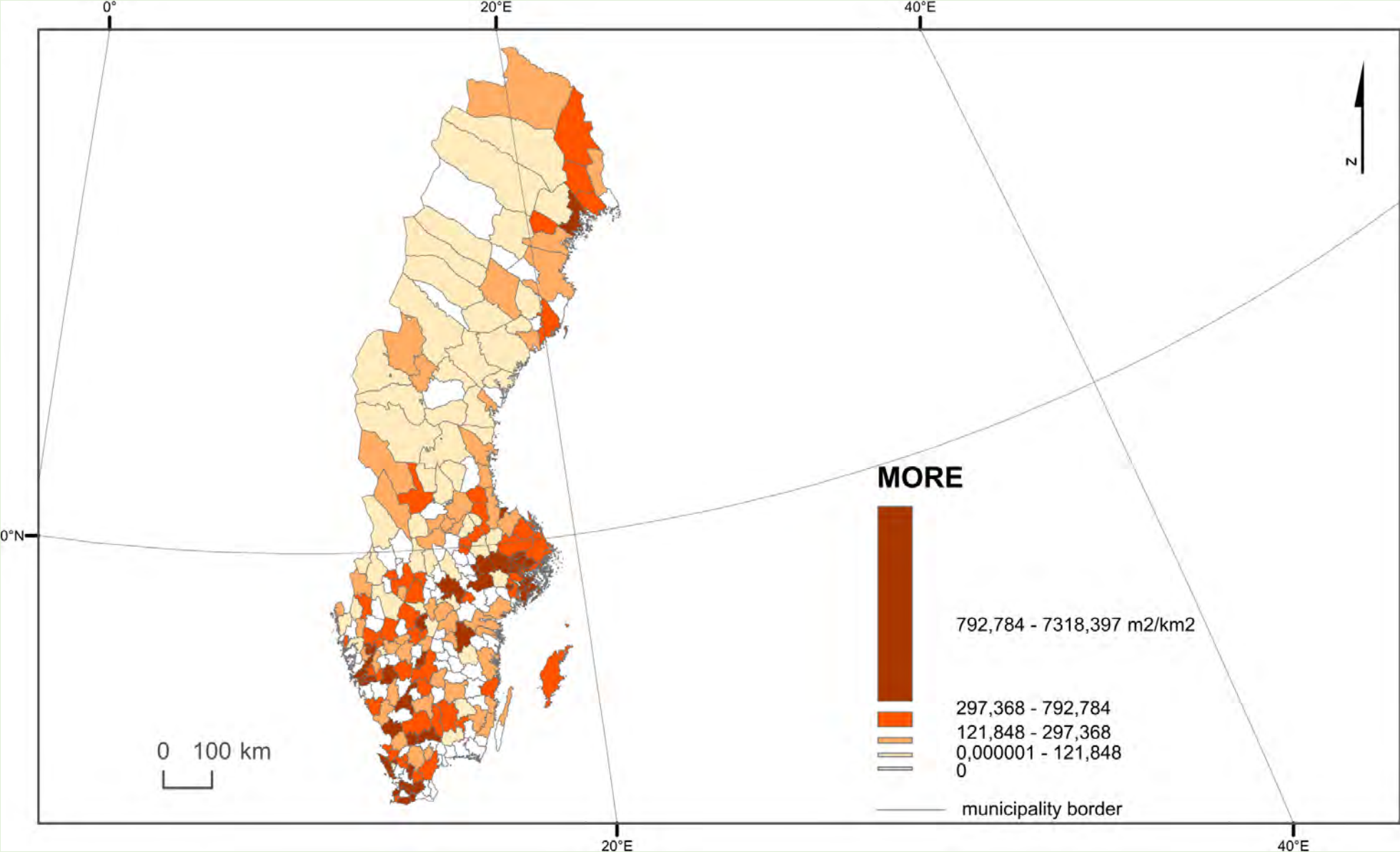
Zmienne niezależne

Nadrenia Północna-Wesfalia	Szwecja
Udział przedstawicieli CDU w radzie lokalnej	Margines zwycięstwa partii
Udział przedstawicieli SPD w radzie lokalnej	Rządy jednej partii
Udział przedstawicieli ZIELONYCH w radzie lokalnej	Koalicja rządząca (ideologia)
Zmiana większości w radzie lokalnej	Udział w głosach Partii Zielonych
Frekwencja wyborcza 2014	Udział w głosach Partii Centrum
	Frekwencja wyborcza
Firmy budowlane 2012	Zatrudnienie w budownictwie
Wskaźnik napływu migracji w latach 2012-2017	(ln) Wartość produkcyjna lasu
Dochód na mieszkańca w 2012 r	Hotele
Obszar sztucznie zagospodarowany 2012	Średni dochód
Wody 2012	Górnictwo
Lasy 2012	Wielkość populacji
Zmienna historyczna 2006-2012	Gęstość zaludnienia
	Lasy
	Zmienna historyczna (2006-2012)
	Udział w głosach Partii Zielonych x Górnictwo

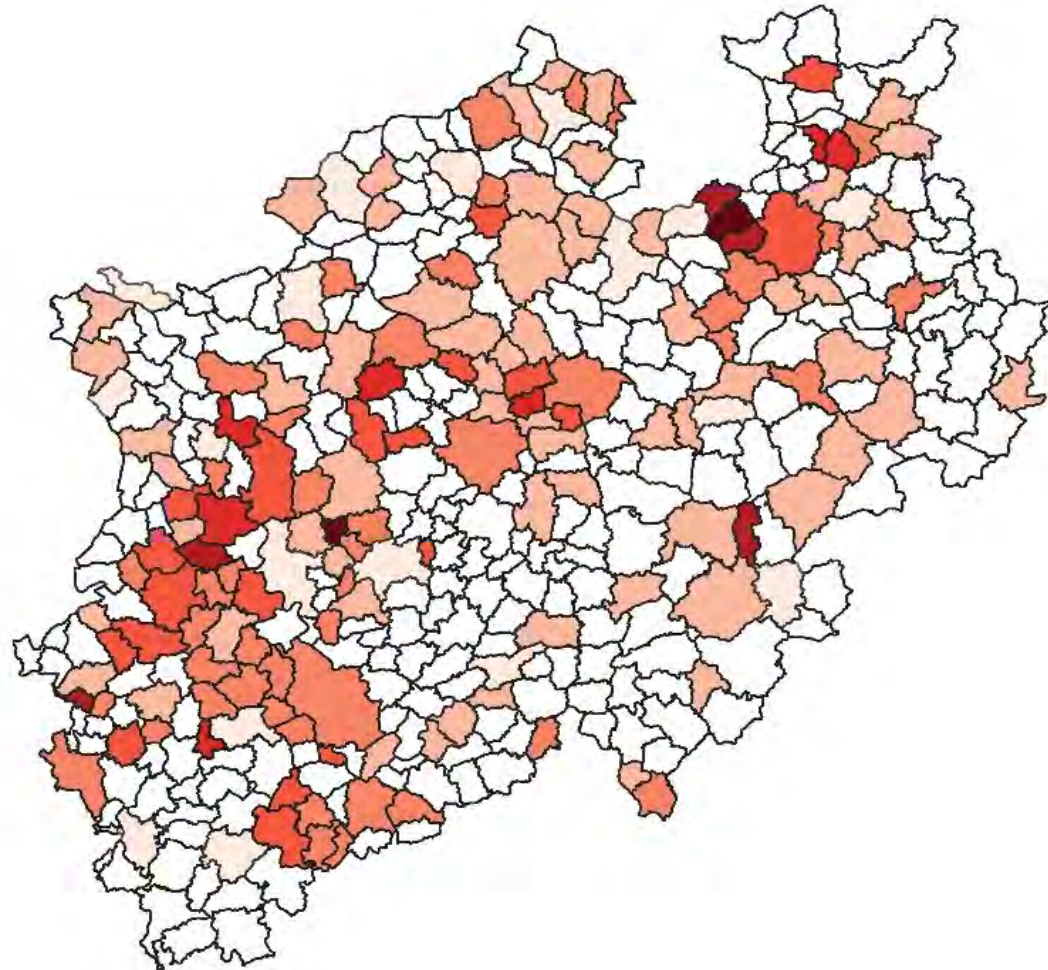
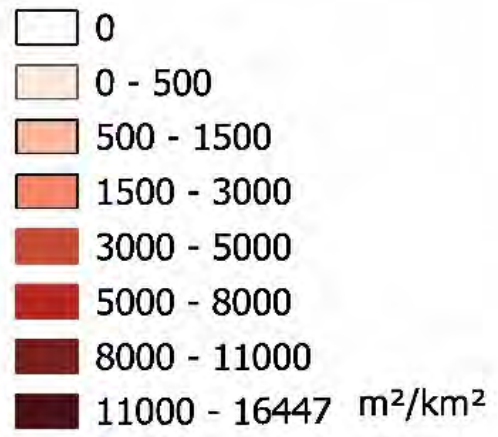
Rozkład przestrzenny zmian

Indeks usztucznienia

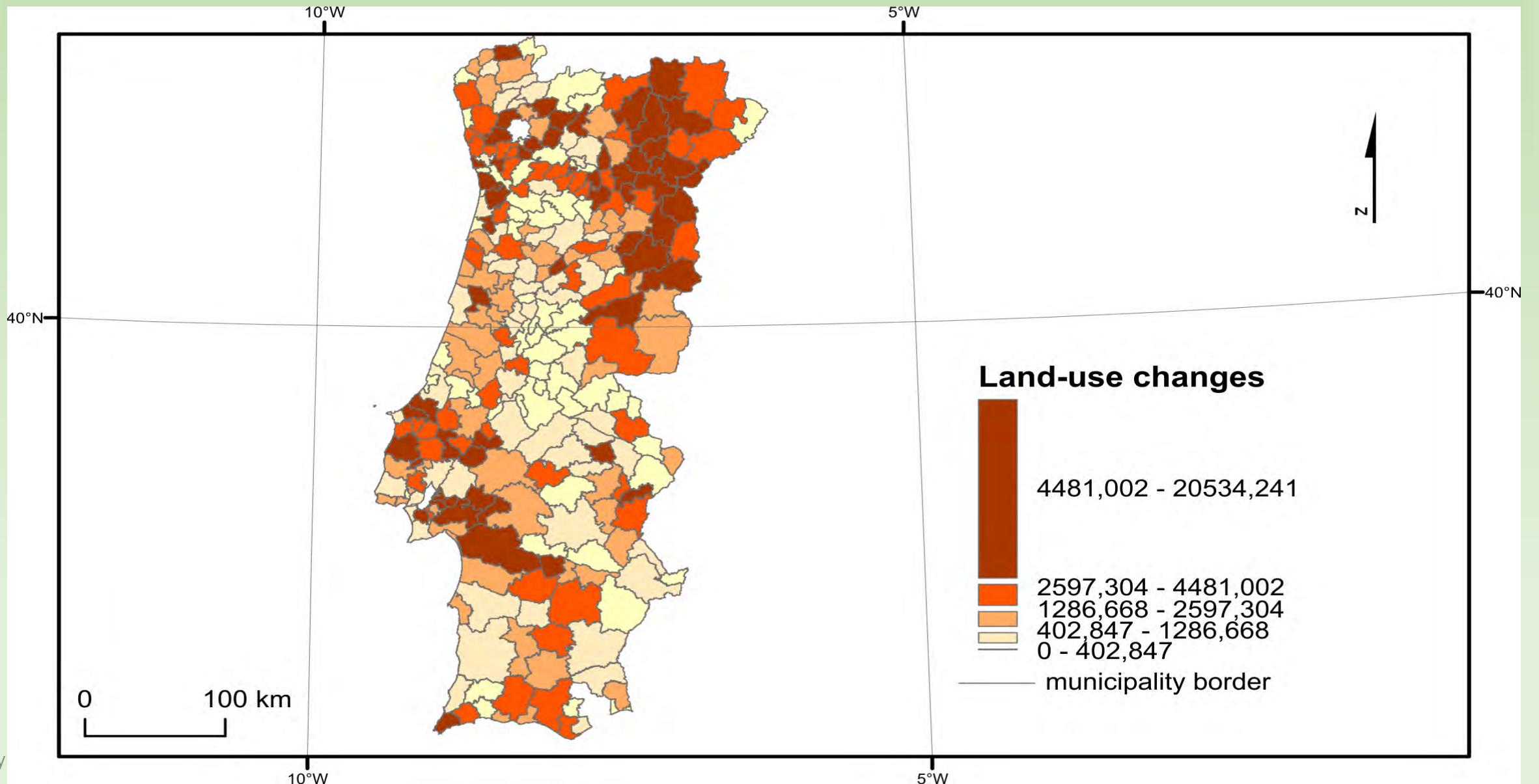

Portugalia IU 2012-2018

Wyniki

Modelowanie

- **W obu krajach aglomeracja usztucznienia, ale różnica w rozlewaniu się usztucznienia przez granice.**
  - **W obu krajach modele przestrzenne charakteryzowały się najwyższym potencjałem wyjaśniającym.**
  - **Zmienna historyczna wyjaśnia zmiany w Szwecji, ale nie w Nadrenii Północnej-Wesfalii.**
- **W obu krajach górnictwo wyjaśnia dużą część wariancji.**

Weryfikacja hipotez

Nadrenia Północna-Wesfalia

H1. Czynniki podaźowymi, które współistnieją ze stosunkowo wysokim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu, jest **wysoki odsetek radnych z ramienia CDU lub SPD** (obie partie, choć z różnych powodów, opowiadają się za wzrostem lub osadnictwem i rozwojem gospodarczym).

H2. Czynnikiem podaźowym, który współistnieje ze stosunkowo niskim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu, jest wysoki udział radnych reprezentujących **Partię Zielonych**.

H3. Czynniki popytowymi współistniejącymi ze stosunkowo wysokim poziomem sztucznego zagospodarowania terenu są duży **napływ nowych mieszkańców** w „fazie rodzinnej” oraz **wysoki udział firm budowlanych** w lokalnej gospodarce.

H 4. Czynniki popytowymi, które współistnieją ze stosunkowo niskim poziomem sztucznego użytkowania gruntów, są **wysoki poziom dostępności mieszkańców** i **niska frekwencja wyborcza**.

Tylko na poziomie ponadgminnym (efekt pośredni i uogólniony)

Tylko na poziomie ponadgminnym (efekt pośredni i uogólniony)

Szwecja

H1: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są bardziej prawdopodobne w gminach zarządzanych przez **centroprawicowych burmistrzów** niż przez ich **centrolewicowych odpowiedników**

H2: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są mniej prawdopodobne w gminach, w których jest **większe poparcie dla Partii Zielonych**

H3: Zmiany w użytkowaniu gruntów w kierunku bardziej intensywnego użytkowania są bardziej prawdopodobne przy **niskiej konkurencji wyborczej**

H4: **Interakcja** między wzorcami **zatrudnienia w budownictwie i nieruchomościach** a **poparciem dla Partii Zielonych** doprowadza do mniej intensywnego użytkowania gruntów w gminach, w których Partia Zielonych ma większe poparcie

H5: **Interakcja między zatrudnieniem w górnictwie a poparciem dla Partii Zielonych** doprowadzi do mniej intensywnego użytkowania gruntów w gminach górniczych w społecznościach o większym wsparciu dla Partii Zielonych

Synteza

- **Maszyny wzrostu mają się dobrze**
- **Konkurencja wyborcza nie ideologia**
- **Wyzwanie – pełne porównanie**